

*Мельниченко Н. О.,
викладач кафедри конституційного права та державного управління
Міжнародного гуманітарного університету*

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ У ГРЕЦІЇ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Анотація. Стаття присвячена темі охорони культурної спадщини у Греції та Україні. Проаналізоване законодавство Греції та України у цій сфері. Увагу приділяється визначенню поняття культурної спадщини за законодавством обох країн, а також визначенню кола об'єктів культурної спадщини.

Ключові слова: культурна спадщина, Україна, Греція, законодавство.

Постановка проблеми. Збереження та використання культурної спадщини попередніх поколінь у будь-якій розвинутій державі розглядається в якості одного з важливих завдань. Адже культурна спадщина є внеском даного народу у розвиток людської цивілізації, а також формою відособлення однієї цивілізації від іншої, засобом соціалізації наступних поколінь [1].

Культурна спадщина України є невід'ємною частиною світового культурного надбання. Її збереження і примноження є пріоритетним напрямом політики держави у сфері культури [2].

Аналіз останніх досліджень та виокремлення нерозв'язаних проблем. Однак тема охорони культурно-історичної спадщини не є науково розробленою. Оpubліковано досить небагато робіт, таких авторів як В. Акуленко, В. Борейко, В. Горбик, Т. Курило, П. Толочко, Т. Тронько, Ю. Шемшученко, об'єктом дослідження яких є безпосередньо культурно-історична спадщина, її правові, політичні, соціокультурні аспекти [3].

У цій статті ми спробуємо проаналізувати законодавство про культурну спадщину Греції та України.

Викладення основного матеріалу. Звернення до досвіду країн Європи відносно збереження та використання культурної спадщини надає можливість більш повно оцінити національне законодавство України у цій сфері.

Перш за все, звернемося до Конституцій обох держав.

Конституція України закріплює у статті 54, що культурна спадщина охороняється законом [4].

Основний Закон Греції приділяє більш значну увагу охороні культурної спадщини. У статті 24 Конституції закріплено, що охорона природного та культурного середовища є обов'язком держави.

Пам'ятники, історичні місця та їх елементи знаходяться під охороною держави. Законом повинні бути визначені необхідні для практичного здійснення цієї охорони міри по обмеженню прав власності, а також способи та вид компенсації власникам [5].

В цілому, сучасне законодавство Греції, яке відноситься до культурної спадщини, культури та мистецтву, в основному, складалося з поправок до законів датованих кінцем ІХХ та початком ХХ століття. Після 1974 та особливо з 1980 років були зроблені послідовні спроби модернізувати та систематизувати законодавство в меншу кількість різних законів. Ми звернемо увагу на деякі з них [6].

Президентським указом у 2003 році було створено Міністерство культури, яким визначався організаційний план та відповідальність міністерства культури [6].

Але найбільший інтерес має прийнятий у 2002 році Закон Греції «Про охорону старовини та культурної спадщини» (Protection of Antiquities and Cultural Heritage in General) [6]. Звернемо увагу, що в Україні з 1 січня 2001 року вступив у силу Закон України «Про охорону культурної спадщини» [7].

Новий Закон Греції розширив межі захисту пам'ятників та робіт усіх культурних традицій та історичних періодів, створив правове забезпечення музейного сектору, забезпечив більш суворий контроль за діяльністю ринку мистецтв, затвердив публічне право доступу до культурної спадщини, визначив правила для археологічних пошуків, включно іноземними археологічними школами, які діють у Греції, закріплює фінансові засоби заохочення для охорони культурної спадщини, та закріплює більш суворі міри покарання для порушників [6].

Аналізуючи Закон України та Закон Греції, ми можемо сказати, що зміст та структура обох законів мають схожість.

Цікавим є аналіз визначення поняття культурної спадщини за Законом України та Законом Греції.

Згідно статті 1 Закону України «Про охорону культурної спадщини», культурна спадщина — сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини [7].

Закон Греції «Про охорону старовини та Культурної спадщини» (Protection of Antiquities and Cultural Heritage in General) визначає культурну спадщину ні як сукупність (суму) об'єктів, а як культурні блага, які знаходяться у грецькій державі. Тобто культурна спадщина держави складається з культурних благ, які є свідченням існування та діяльності осіб, а також їх громадських об'єднань. Характерною ознакою культурної спадщини є те, що пам'ятники несуть інформацію про всі прояви життя людини — культурного, технічного, духовного, економічного. Поле застосування Закону покриває усі культурні блага з давніх пір по наш час [8].

Взагалі аналіз літератури та діючого українського та міжнародного законодавства, а також законодавства країн ЄС у сфері охорони культурної спадщини показує, що на сьогоднішній день в юриспруденції немає чіткого підходу до розуміння сутності поняття культурної спадщини.

Аналізуючи законодавство про культурну спадщину Греції та України є важливим звернути увагу на типологію та поділ пам'ятників. Законом України «Про охорону культурної спадщини» об'єкти культурної спадщини поділяються:

- за типами на: споруди (витвори), комплекси (ансамблі), визначні місця;
- за видами на: археологічні, історичні, об'єкти монументального мистецтва, об'єкти архітектури та містобудування, об'єкти садово-паркового мистецтва, ландшафтні, об'єкти науки та техніки [7, 2].

Згідно Закону Греції «Про охорону старовини та Культурної спадщини» (Protection of Antiquities and Cultural Heritage in General), це також підкреслюється у Акті Грецької Національної Ради «Про державну охорону пам'ятників» (Act of the Czesen National Council, on the State Care of Monuments), усі культурні пам'ятники є рухомі або нерухомі об'єкти які:

а) були створені людиною, його роботою, у різних сферах людської діяльності, є важливими фактами історичного розвитку, способу життя, соціального середовища з давніх історичних періодів до наших днів, через їх революційну, історичну, художню, наукову, технологічну цінність;

б) безпосередньо стосуються важливих особистостей та історичних подій [9, 2].

У грецькому законодавстві також більш суттєвий хронологічний поділ пам'ятників. Усі об'єкти культурної спадщини до 1830 року — рухомі — та нерухомі — відносяться пам'ятників старовини та знаходяться під охороною Закону. Усі об'єкти культурної спадщини, які датуються після 1830 року, підпадають під дію Закону, тільки оскільки вони представляють собою історико-художню та

культурну цінність та якщо вони з цієї причини були зараховані до числа пам'ятників [8].

Висновки. Таким чином, ми бачимо істотну різницю у законодавстві Греції та України не тільки у підході до визначення поняття культурної спадщини, але також у визначенні кола об'єктів культурної спадщини, типології та поділу пам'ятників. Тема охорони культурної спадщини потребує подальшого наукового дослідження.

Література:

1. Філатов А. И. Зарубежный опыт государственного управления охраной культурного наследия / А. И. Філатов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.commonmonuments.crimea-portal.gov.ua
2. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.museum_ukraine.org.ua
3. Опалько Ю. В. Збереження культурно-історичної спадщини в сучасній Україні: проблеми та перспективи / Ю. В. Опалько // Стратегічні пріоритети. — № 1 (2). — 2007. — С. 83-88.
4. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
5. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.vescc.com
6. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.culturapolicies.net
7. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 8 червня 2000р. // Відомості Верховної Ради України. — 2000. — №39. — Ст. 333.
8. Банах Л. Охрана культурного наследия в законодательной практике Республики Греция и Украины / Л. Банах, И. И. Вдовиченко, А. К. Георгиади. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.commonmonuments.crimea-portal.gov.ua
9. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.kultreferat.ru

Мельниченко Н. А. Конституционно-правовые основы охраны культурного наследия в Греции и Украине: сравнительно-правовой анализ

Аннотация. Статья посвящена теме охраны культурного наследия в Греции и Украине. Проанализировано законодательство Греции и Украины в этой сфере. Внимание уделяется определению понятия культурного наследия по законодательству обеих стран, а также определению круга объектов культурного наследия.

Ключевые слова: культурное наследие, Украина, Греция, законодательство.

Melnychenko N. O. Constitutional and legal framework for protection cultural heritage in Greece and Ukraine: a comparative legal analysis

Summary. The article focuses on the theme of cultural heritage in Greece and Ukraine. Analyzed legislation in Greece and Ukraine in this sphere. Attention is paid to the definition of cultural heritage under the laws of both countries, as well as determining the range of objects of cultural heritage.

Key words: cultural heritage, Ukraine, Greece, legislation.